

MAGYARÁG

1938. Sept. 19

VIL. No. 260

2 lei

Tulajdonos: „Frima” S. A. bejegy. la Trib.
Bihar Fsoc. 1798—1938

Felelős kiadó:
ÜZV. PÁSZTOR EDENE

Alapította: PÁSZTOR EDE

Felelős szerkesztő:
Dr Zoltán Jenő

Bejegyezve: Tribunalul Bihar Dos. No. 810—1938. Ordonanța No. 15—1938. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Oradea—Nagyvárad, P. M. Viteazul 4.

Chamberlain közölte Hitlerrel, hogy a nagyhatalmak hátamögött nem teremthet kész helyzetet

Minden lépésre fegyverrel felelnék a nagyhatalmak

London, szept. 17. Chamberlain látogatásának Berchtesgadenben még mindig nincsen meg a pontos képe, de máris megindultak olyan kombinációk, amelyek a helyzetet tisztázzák. Az angol munkáspárt rendkívüli közgyűlést tartott, melyen leszögezte, hogy a miniszterelnök esetleg Hitlernek tett ígéretei ellenére az angol munkáspárt tiltakozik minden engedmény ellen. Az angol munkáspárt semmiesetre sem fog belenyugodni semmi olyan ígértbe, vagy megállapodásba, mely Csehszlovákia területi integritását, vagy állami tekintélyét sérti.

Newyorkban, jól beavatott hírforrás szerint, Chamberlain közölte Hitlerrel, hogy a nyugati nagyhatalmak nem tűrik, hogy befejezett tény elé állítsák őket. Minden erőszakos lépés Csehszlovákia ellen, a nagyhatalmak azonnali közbelépését eredményezné. — Ugyanezzel az álláspontja a francia kormánynak is.

A szudéta katolikusok szövetségének vezére súlyos szavakkal bélyegezte meg a szudéta párt törekvéseit

Pater Emanuel Ranchberger, a Szudéta Katolikus Szövetség ügyvezető igazgatója tegnap nagy beszédet tartott, melynek jelentőségét, sőt döntő súlyát — ismervé a szudéta vidék valóságát — letagadni nem lehet. A páter a következőket mondotta:

— Pap vagyok és mint pap nem áldhatom meg a fegyvereket, mik halált és pusztulást jelentenek mindannyiunkra. A német nép nem akar mást, mint békét és nem ül fel semmiféle uszításnak. Kétségtelen, hogy vannak Csehszlovákiában problémák, de micsoda felelőtlenség és gonoszság ezt az országot úgy beállítani, mint a terror és elnyomás hazáját. Minden épkézláb eszű ember tudja, hogy ez nem igaz.

Nem vagyunk szabad zsákmánya az uralkodó népnek, de nem akarunk zsákmánya lenni hódító szándék háborus demagógiájának sem.

Mi a béke, a munka és a kenyér népe vagyunk.

Nem a háború és éhség kúszásai. Az Anschluss gondolata nem itt született meg közöttünk, hanem kívülről nyomták be, hogy éket verjenek közzénk és háborúba, nyomorúságba kergessenek mindnyájunkat.

— Kijelentem, hogy távol áll tőlünk az elszakadás gondolata.

Ez nem a mi utunk, mi csak békés munkát és kenyeret akarunk. A csehszlovák kormány

elfogadható javaslatot terjeszt elénk és nemzetközi garanciák vannak arra nézve, hogy ezt a javaslatot törvényerőre emelik és a törvényt be is tartják. Ne forgassunk hát

fejünkben háborus álmokat, hanem a béke és igazság szellemében éljünk. Minder uszítás néparulás ezekben az időkben. Nekünk munka, szabadság kell, de ha megadják nem követelözhetünk tovább.

A katolikus szövetség vezérének beszéde mély benyomást keltett a szudéta vidéken. Most már egymásután szólalnak meg a szudéta nép katolikus és munkásvezetői, akiket eddig Henleinék harsány hangja hallgatásra kényszerített. Egyik kerületben egy katolikus politikus kijelentette, hogy a szudéták elfogadják a cseh kormány javaslatát és egyetlen óhajuk van: álljon helyre a béke és nyugalom a szudéta vidéken.

Chamberlain lemond, ha nem sikerül Hitlerrel megegyeznie

Genf, szept. 17. Chamberlain Hitler értesítésére adta, hogy amennyiben vele nem tudna megegyezni, akkor kénytelen lenne az angol kormány éléről távozni s helyére a németellenes Winston Churchill és a munkáspárti kerülné. Egyes londoni lapok szerint Chamberlain azt ajánlotta, hogy Csehszlovákiából telepítsék ki a szudétákat Németországba s a néptelesleg elhelyezése céljából Anglia gyarmatokat bocsátana Németország rendelkezésére. Csehszlovákia megőrizné jelenlegi természetes határait és a szudéták kitelepítésével egyszer s mindenkorra elejét venné belső nehézségeinek.

Washington, szept. 17. Roosevelt elnök hosszabb megbeszélést folytatott Norman Davis-sel az aktuális kérdésekről.

Pénteken délután Hull külügyi államtitkárral és Morgenthau pénzügyminiszterrel értekezett az elnök egy európai konfliktus esetén teendő pénzügyi és gazdasági lépésekről, valamint a semlegességi törvényről.

Szombat délután minisztertanács lesz a fehér házában.

A cseh helyettes miniszterelnök drámai nyilatkozata

Prága, szept. 17. A Lidove Noviny című lap Bechini cseh helyettes miniszterelnök drámai hangú nyilatkozatát közli:

— A cseh köztársaságban nincs az a kormány, mely vállalná a népszavazás elrendelését. Ha mégis akadna ilyen kor

mány, azt egy órán belül megbuktatná az elkeseredett hazafiak, akik inkább a halált választják, semmint országuk feldarabolását. A népszavazás különben sem hozna megoldást, mert ha azt elrendelnék, akkor egy millió német az ország belsejébe menne s ez csak

ujabb ürügyül szolgálna a Csehszlovákia elleni intervencióra, míg végül teljesen megsemmisítenék az országot. Ebben az országban nem lesz népszavazás és nem lesz nemzetközi rendőrség. Kérem a nemzetet, hogy bizon a hadseregben és a kormányban.

Mai számunk 8 oldal, 2 lei

Megszöktek a szudéta-vezetők Henleint megtagadták alvezérei

Karlsbad, A lakosság körében nagy az indignáció Henlein és a vezérek pártatlan gyáva megfutamodása miatt. A szudéta-párti tömegben zavar lett urrá.

Frank szudéta szenátor megtagadta Henleint

Prága, szept. 17. Frank szudéta-német szenátor a hatóságok jelenlétében kijelentette, hogy nem teszi magáévá Henlein kiáltványát. A szudéta-német problémát olyannak tekint, mint amelyet a cseh állam keretében lehet megoldani.

Hasonló nyilatkozatot tett Rittok szudéta képviselő is.

Taucke utfi szudéta-körzet vezető, valamint Baas és Éger német polgármesterei kiáltványt intéztek a szudéta-németekhez és felszólítják őket, hogy őrizzék meg nyugalmaikat.

Prága, szept. 17. Jachs, a német szociáldemokrata párt vezetője a következő nyilatkozatot tette:

— A béke és rend helyreállítása a legelső feladat. A csehek és németek bármikor meg egyezhetnek egymással. Ennek egyetlen feltétele, hogy a csehek adják meg a németek részére a jogegyenlőséget.

Kijelentette még Jachs, hogy ha a nyugalom helyreállna, Henlein nem kaphatna többséget.

Chamberlain nyilatkozata

London, szept. 17. Lord Chamberlain ma délután megérkezett a londoni repülőtérre. Már előzőleg hatalmas, rendőrségi készültség zárta el a repülőtérre vezető utat, melyet előzőnlött a közönség. A repülőtéren a közönség lelkes óvációja közben szállt le a repülőgép. Chamberlain üdvözölte a kormány rá várakozó tagjait, majd a rádió mikrofonja elé lépett és a következő szónoklatot intézte az országhoz:

— Előbb tértem vissza, mint ahogy számítottam.

Egy olyan út után, amit, ha nem volnék annyira elfoglalt ember, nagyon élveztem volna. Hitlerrel folytatott megbeszélésem teljesen nyílt és nagyon barátságos volt. Sikertelen minden kérdésben megismernünk egymás álláspontját. Nem várhatják önök tőlem, hogy ismertessek beszélgeté-

sünk minden részletét. — Ezt majd minisztertársaimmal fogom közölni. Csak arra kérem önöket, ne higgyenek semmiféle mendemondának és szóbeszédnek. A további teendők ről csak Runcimannel folytatott tárgyalás után fogunk dönteni. Valószínű, hogy még egyszer visszatérek Hitlerhez, aki fele uton elébem jön, hogy megkíméljen egy öreg embert a nehéz uttól.

„Derék öreg Chamberlain, ezt jól csináltad“

A tömeg ezután újból megéljenizte a miniszterelnököt. Ezután Ward londoni német ügyvivő lépett Chamberlainhoz és melegen üdvözölte.

— Remélem — mondotta — jól érezte magát nálunk és utja sikerrel járt. Népünk máris meleg szeretetbe fogadta Önt.

— Nagyon kedvesek voltak hozzám — mondotta erre Chamberlain — nagyon boldog vagyok.

Chamberlain ezután mosolyogva autója felé indult. Ebben a pillanatban udvari futár lépett a lord elé és György királytól három oldalas levelet nyújtott át a miniszterelnöknek. Chamberlain végigolvasta a levelet, majd a melléte álló lord Halifaxhez fordult és közölte vele a levél tartalmát.

Ezután beszállt autójába a miközben a tömegből lelkes kiáltások szálltak feléje.

— Derék öreg Chamberlain, ezt jól csináltad.

Runciman is hazautazott.

„Mindnyájan Isten kezében vagyunk“ -- mondotta Runciman

Prága, szept. 17. Ma délből Runciman lord is hazaindult. A lord hivatalos környezetével szállított repülőgépre, felesége ott maradt Prágában. Elutazása előtt Havasnak a következőket mondotta:

— Chamberlain kívánságára megyek haza. Remélem vissza jövök.

— Milyen benyomással megy el Prágából — kérdezték az újságírók.

— Jó és rossz benyomásokat egyaránt szereztem — felelte a diplomata, majd hozzá tette:

— A jó benyomások mindenestre elmossák a rosszakat.

— Tegnap este még nem tudtam, hogy elmegyek — közölte végül az újságírókkal, akiket, mikor a közeli háború lehetőségeiről faggatták a kö-

vetkező szavakkal nyugtatott meg:

— Mindnyájan Isten kezében vagyunk.

Lord Runciman végül az angol követőtől és Benes nevében üdvözlésre gyűlt államférfiaktól búcsuzott el.

Londonból jelentik: Lord Runciman nagyon megviselte az ut. Mikor megérkezett, feltűnően sápadt volt, egyenesen lakására hajtatott.

Az összegyűlt újságíróknak csak annyit mondott, hogy a helyzet rendkívül súlyos.

A lordnak különben csakugy mint Chamberlainnek, ez volt az első légi útja.

Prága, szept. 17. A kormány

három kerületben elrendelte, hogy a fegyvereket be kell szolgáltatni. A rendelet alól a fegyverkereskedések sem kpeznek kivételt. A rendelet ellen szegülőket öt évi börtönrre ítélik.

Házkutatások Karlsbadban

Prága, szept. 17. A szudéta k karlsbadi főhadiszállásán a házkutatás alkalmával börtön-cellát találtak a foglyok számára.

Prága, szept. 17. A német távirati iroda karlsbadi jelentése szerint, mint a szudéta német területen megjelenő többi napilapok, pénteken a „Karlsbader Tageszeitung” is beszüntette megjelenését. Péntekre

virradó éjszaka egyébként a cseh hatóságok Karlsbadban több házkutatást tartottak, a lakosság hangulata azonban ennek ellenére nyugodt és feszült érdeklődéssel várják az eseményeket.

Megengedték a magyar-cseh mérkőzést

Prága, szept. 17. A hatóságok kivételesen megengedték, hogy a vasárnapra tervezett cseh-magyar válogatott labdarugó mérkőzést megtarthassák.

Körözlik Henleint

Prága, szept. 17. Az egerei rendőrség

körözőlevelet adott ki Henlein ellen.

A szudéta-német párt ugynevezett rendfenntartó szervezetét

likvidálják.

A prágai kormány ugyanakkor feloszlatta a szudéta-német pártot.

Aschból a szudéta-német párt részéről cáfolják azt a hírt, hogy Henleint és társait letartóztatták.

Runciman részvett a péntek esti minisztertanácson

London, szept. 17. A kabinetttagjai péntek este Chamberlain elnöklése alatt ülést tartottak. Az ülésen részt vett Runciman is. Közleményt nem adtak ki. Szombat délelőtt 11 órára újabb minisztertanácsot hívtak egybe.

Amerika is készül

Washington, szept. 17. Tegnap az a hír terjedt el, hogy Rooseveltt szombatra tervezett rádóbeszéde elmarad. Újabb jelentések szerint az elnök mégis elmondja rádiószózatát. Valószínűnek tartják, hogy Rooseveltt ki fog térni az európai helyzetre is.

A magyar kormány tiltakozása

A magyar kormány tiltakozását jelentette be a cseh-magyar határon történt katonai intézkedések miatt. A tiltakozás szerint erre szükség nem volt.

London, szept. 17. Egyes lapok azt a hírt közölték, hogy Chamberlaint Kölnbe elkíséri Baldwin is. Ezt a hírt hivatalos angol helyen cáfolják.

London, szept. 17. Runciman a miniszterelnökségről távoztában kijelentette az újságíróknak, hogy nem tudja visszatér-e Csehszlovákiába.

A Reuter ügynökség szerint Berlinben híre jár annak, hogy Chamberlaint kedden Daladier is elkíséri németországi útjára.

Ne higgyen senkinek!

Győződjék meg személyesen, hogy folytonosan váltakozó, divatos

SZÖVETET legolcsóbban

bőséges választékban a

Deutsch Posztónagyáruházban

a jó minőségű áruk közvetlen gyári raktárából vásárolhat

Mozgalmas tárgyalási nap a nagyváradai törvényszéken

Egyévi börtön pénzhamisításért, elítélt tolvaj, felmentett rádiómérnök, esküvő reményében elhalasztott fajrontási per

Nagyvárad, szept. 17. Tegnap kezdődtek meg a törvényszéken az őszi szezon tárgyalásai. Az első napon már több érdekes bűntény volt tárgyalásra kitűzve.

Tízlejesekért 1 évi börtön

Rostas Valeriu Văleni községbeli cigány 10 lejeseket hamisított, de olyan primitíven, hogy hamar rajtavesztett. Eljárás indult ellene, de a főtárgyaláson nem jelent meg. A törvényszék távollétében egy évi börtönbüntetésre ítélte.

Egy-egy évi börtönre ítélték két diószegi gazdát

Balogh László és Kovács György bihardiószei illetőségű fiatal emberek a vádirat szerint meglopták Adler József aróit utazót. Fejenként egy-egy évi börtönre ítélte őket a bíróság, de ha a mellékbüntetésként kiszabott 5000 lei pénz bírságot nem tudják kifizetni — tovább ülhetnek.

Rádió rendelés a bíróság előtt

Klaus Stasny nagyváradai mérnöktől Popele István tanító rádiót rendelt. A megrendelésre 3000 lei előleget adott és feltételül azt kötötte ki, hogy a rádiónak záros határidőn belül készen kell lennie. A kitűzött terminusra azonban nem készült el az apparátus, mire a tanító család címén bünvádi feljelentést tett a mérnök ellen. A tárgyaláson a mérnök szaklapokkal bizonyította, hogy az általa konstruált készülékhez olyan lámpa szükséges, amit csak külföldről tud beszerezni. A törvényszék felmentette a vádlottat azon a címen, hogy a rádiórendelés polgári ügy, —

amely a írásbíróság elé tartozik.

Közpénz-sikkasztási per

Ciobotariu Eleonor volt támasdai postamester ellen néhány hónappal ezelőtt megletésszerűen vizsgálatot indítottak. A vizsgálat megállapította, hogy a postamester leveleket dézsmált meg, postautal-

ványokkal operált és 79 ezer lejjel károsította meg a postakincstárt. A megtévedt postamester letartóztatott. Ügye ma került volna a törvényszék elé. Tekintettel azonban arra, hogy 50.000 leinél nagyobb értékről van szó — az ügyet áttették a büntető táblához.

Hasonló sors érte Horga Andrei remeci erdőőrt is, aki el-

ler az volt a vád, hogy hivatalos minőségével visszaélve, több mint 70 ezer lej értékű fát adott el a rézbányai állami erdőből.

Hodisan Florian cécei járási végrehajtó ellen az a vád, hogy kézzel irt nyugtákat adott a beszedett adó ellenében és kisebb összegeket elszikkasztott. A bíróság szakértői vizsgálatot rendelt el.

„Fajrontási” perből házasság

Balaia községben lakik Nemțu gazdálkodó, aki néhány hónappal ezelőtt levelet irt Nicolae Popovici püspöknek.

„Nagy szégyen ért engem, szentséges püspököm — írta. Buclea Ioan 18 éves Dumitru nevű fia elcsábította 16 éves lányomat. A lány a fiuhoz kötözött és vadházaságban élnek egymással. Kérem Szentségedet, tegyen jelentést az illetékes hatóságoknál, mert a cserd örök nem vették figyelembe feljelentésemet.”

A püspök a feljelentést ártette az ügyészséghez, amely a II. Károly büntetőtörvénykönyv alapján — „fajrontás” címén indított eljárást a lány, a legény és az utóbbi apja ellen, miután kiskorukról van szó. A tegnapi kitűzött tárgyaláson a vádlott fiatalok kérésük a tárgyalás elhalasztását azon a címen, hogy törvényeser össze akarnak esküdni. A bíróság helyt adott a kérésnek és a tárgyalást az esküvő reményében elhalasztotta.

Elítélték, mert tudóbajos feleségét elhagyta

Szatmár, szept. 17. Érdekes ügy került tegnap a büntető törvényszék dr. Dery-Radescu tanácsa elé. Mociran Andrei kékes községbeli gazdálkodó volt a vádlott, akit az ügyészség az új büntetőtörvénykönyv alapján hűtlen elhagyással vádolt. Mociran Andrei két évi együttélés után, a múlt év áprilisában elhagyta törvényes feleségét, aki minden támasz nél-

kül a legnagyobb nyomorban maradt.

Mociran a vizsgálóbíró előtt előadta, hogy amikor megnősült, felesége: Cernesteanu Lucetia egészséges volt. Időközben az asszony tudóbajt kapott. A beteg nőt több ízben kérte, hogy irassa nevére a hozományban kapott föld másik részét is de felesége nem volt hajlandó

erre, mire elhagyta. Közben az asszonyt elszállították a nagyváradai tudószanatóriumba, ahol pár heti szenvedés után meghalt.

A mai főtárgyaláson a vádlott férj nem jelent meg. A tárgyalás lefolytatása után a bíróság bíróság bíróság mondotta ki Mocirant és a távollévő gazdát három hónapi fegyházra ítélte.

Rádió műsor

VASÁRNAP

BUKAREST. 8.30 Reggeli műsor. Torna, reggeli hangverseny. 9.55 Istentisztelet a pátriárkátusról. 13.15 Időjelzés, sport, vizállás. 13.25 Déli hangverseny. Közben 14.10 Hírek, időjárás. 15.10 Vidám óra 15.30 Falusi óra. 15.45 Román népdalok, ének. 16.05 Földműves tanácsadó. 16.25 Nászadalok. 19. Időjárás, időjelzés, orvosi hírek. 19.17 Tánczene, lemezek, közben sporteredmények. 21.25 Rádiózenekar, közben hírek. 23. Sporthírek. 23.15 Filmsláger lemezekről.

BUDAPEST I. 10 Istentisztelet. 10.45 Hírek. 11 Istentisz-

telet. 13.30 Rádiózenekar. 15. Lemezek. 16. Mezőgazdasági félóra. 16.45 Cigányzenekar. 17.30 Előadás. 18. Jazz. 19.05 Felolva-

sás. 19.30 Zenekari hangverseny. 21. Sporthírek. 21.10 Színműelőadás a stúdióból, közben hírek. 23. Katonazenekar.

Jég alatt kánikula

Ezt az érdekes természeti tümenyt Erdélyben figyelték meg a szászok a sóstavaknál. Sokáig rejtély volt, míg most megtalálták az igazi okot, hogy lehet a befagyott sóstavak vize 30 fok meleg télen. Ezek a tavak 20—25 százalékos sóoldatot képeznek amely vizréteg fölé csörgedeznek az édesvízi források mecskéi,

anélkül, hogy lényegesebben összekeverednének. Ezen a felső, tiszta rétegen áthatolnak a fénysugarak és felmelegítik a sós vizet, mely napsütéses télen 30 fokig is hevül, míg az édes vizréteg fent befagy, a hőterjeszkedést felfelé megakadályozza, így a hőhatás a mélybe érvényesül.

FORD AZ AUTÓKIRÁLY, A BÉKEAPSTOL, A PÁNCÉL- KOCSIGYÁROS A KOR HŐSE

Julius 30-an mult 75 éves Henry Ford. Upton Sinclair a születésnapra egy könyvet tett le, mely áttekintést nyújt Ford tettei, törekvése és elért eredményei felett. Upton Sinclair közel 60 éves, Ford munkásainak nemzedékéhez tartozik, azon nemzedékhez, amely akkor végezte inas éveit, amikor Ford megindította vállalatát és akik negyven éven keresztül lelkesen és hűen kiartottak mellette, fellendülésen és válságon keresztül, — most pedig a munkától elfáradva, emberi roncossá válva, mérleget állítanak fel életükről.

Upton Sinclair az autókirály életrajzába beleszötte egy ilyen autókirályhű munkás életét is, — Abner Shuttnek hívják.

A történet az első próbatallal kezdődik, amelyre Henry Ford, a 28 éves autótérvező elindult Detroitban, „lónélküli kocsián”. A kis Abner az elragadtatástól tágranyítja a szemét, a lovak megriadnak, a kocsisok káromkodnak és a következő napon Ford hivatalosan kell, hogy elismertesse egy lónélküli kocsit vezetéséhez való jogát. Ezáltal ő lett az Egyesült Államok első hatóságilag engedélyezett gépkocsivezetője.

Henry Fordnak egyszerű programja volt. Földműves szülők gyermeke, keveset olvasott, de tisztán látja maga előtt az általa tervezett kocsi jövőjét és így a saját magát is. Az ő autója Amerika közlekedését forradalmasítani fogja, megváltoztatja az emberek szokásait, minden kisember vágyává válik. Ford oly bőségesen akarta fizetni munkatársait, hogy ezt a vágyát mind egyik megvalósíthassa. Így egy kiváltságos és hű munkáscsapatot nevelne és a magas bérek egyrésze mégis visszafolyna a vállalat pénztárába. A vállalat független legyen: először saját erőműtelep, acélöntőde, később ércbánya, szénbánya, hajók és vasutak, független a bankoktól. Senki se keresen Fordon, csak ő maga és a munkásai. Büszkén tűntette fel magát a „józan ész” mintaképének.

A termelésének egységességéből természetes módon fejlődött ki a futószalagon történő munka, amely az embereket gépalkatrészé alacsonyította le, de teljesítőképességüket megsokszorozta és a magas bérek ellenére óriási nyereségeket eredményezett. A Ford-művek már 1914 előtt munkásparadicsom hírében álltak, de hogy ragyogott a dícsérny körülöttük igazában, mikor 1914 január ötödikén az uralkodó tudomására hozta a világnak, hogy ezután a munkásoknak évente 10 millió dol-

lart, a munkásai között fogja elosztani, úgy hogy a legrosszabban fizetett munkása is naponta öt dollárt fog keresni.

Henry most nemzeti hős volt, egy munkásmessias. A következő napon a felvételre jelentkező munkások elhárítására, akik az egész országból összesereglettek, rendőri ki- rendeltséget és tűzcsapatokat vett a gyár igénybe. Tízezrek távoztak el vizesen, és dideregve, dühvel a szívében.

A békehajó

Hat hónappal később Ford kijelentette, hogy csak örültek hihetik, hogy egy háborun nyerni lehet valamit, ő egy ilyen örütségben nem vesz részt. A háborus hatalmak részére ő nem ad semmit, ő nem akar tömeggyilkosságon keresztüli. De azért keresett, mert mivel versenytársai a háborus hatalmaknak szállítottak, ő egyedül állott az óriási belső piacon. Nem használt semmit az, hogy ő kiáltványokban, interjúkban és újságcikkekben rekedtre ordította magát a konkurencia ellen, az eladásai gigantikus számokat értek el. — Naponta huszezer fiatalember esett el, naponta növekedett a forgalma.

Ki emlékszik még a „békehajóra” melyet Ford sezselt fel akkor, amelynek legénysége a pacifisták összes változataiból tevődött össze, 1915 novemberében az ő vezetése alatt Európába jött? Jelszava az volt: „Ki a fiukkal a lövészárkokból még karácsony előtt”. A tenger telve volt háborus veszedelemmel, az amerikai bankvilág átkokat szórt utára, de Henry Ford nem ingott meg.

„A háboru befejezéséért való harc túl nagy dolog ahhoz, — hogy vezércikkeket firkáló csepürágók harsonái lefújhas- sák”. mondta Ford.

Sem azelőtt sem azután nem gunyoltak úgy ki milliárdost, mint Henry Fordot az ő „örültek hajóján”. A hadiszállítá- sok 17 ezer új milliárdost terem- tettek, csak az Egyesült Államokban. Az összes hadispe- kulánsok és bolygóik Fordban látták az ellenségüket.

Még mielőtt a békehajó elérte volna Christianiát, a fedél- zeten levő pacifisták több tá- borra oszlottak. Wilson elnök az amerikai hadsereg növelé- sét követelte, a német tenger- alattjárók mind nyitabban az Egyesült Államok ellen fordul- tak. Ahelyett hogy Fordot új- jongva üdvözölték volna, a köz- porti hatalmak sajtója részt vett az ellene rendezett fütty- koncertben. Erre hirtelen visz- száfordult, nem volt kevésbé pacifista, mint addig, de el volt keseredve, és rélküle az egész

akció szétesett. Közben eladták a milliárdodik Ford kocsit, a második milliót még hama- rabb kellett kihozni. A fey- verkezésben érdekelték egy utolsó elkárhoztatása után, a mely 250 lapban jelent meg, egész oldalas hirdetés formá- jában és amiért a flottaegyesü- let rágalmazás miatt beperelte, Ford elfordult a világpolitiká- tól.

Pálfordulás

Mi történt 1916 és 1917 kö- zött az ő szívében és a fejé- ben? Mi változtatta meg? Up- ton Sinclair nem jött rá, vagy nem tett róla említést, hogy ez a lángeszű tervező miért lett rabja éppen ebben az évben a vagyonának.

Tény, hogy 1917-ben egy „egyember tengeralattjárót” tervezett, amelyet ingerkedve

mely naponta négyszer kocsi- tett ki, a munkások egyharm- dait nélkülözni tudta. — Vége volt a szociális dobverésnek, nem volt több jóléti intéz- mény, Ford nem törődött az alattvalóinak a privátéletével, nem volt több nyereségosztá- lék. Ezek maradtak a hat hét után kenyér nélkül és szorut- tak községi támogatásra, a ház vezérszólamá ez lett: „Az embereinknek engedelmesked- ni kell!” Természetesen, mi- után egy bünbakra mégis csak szüksége van minden bünös- nek, az éhezők légiója láttán Ford antiszemita lett. Oly se- rényen és aktivan, mint ahogy azt főle megszoktuk. Az újsá- ja, a „Detroit Independent” kö- zölte a „Cion bölcseinek jegy- zőkönyvét”, egy Ford által el- lenjegyzett cikksorozatot: „Zsi- dő üzelmek az Egyesült Álla- mokban.”

Fox, a filmkirály volt az, aki végül utját állta Fordnak. A heti hirdőkat szerencsétlenül járt, vagy szerencsétlenséget okozó Fordkocsi felvételeivel tűzdelté tele és egy perben, amelyben rágalmazásért őt

Temetkezési irányárak:

Szépen lackozott erős fenyőből készült koporsó mintás organtin szem- fedővel, párnával lepedővel, fémtáblás kereszttel 2 fo- gatu üveges gyászkoocsival, 4 testőrral	1200 lei
Szépen kelet vastag fenyőből készült fényezett koporsó himzett szem- fedővel, párnával, fémtáblás fejével, díszüvegezett 2 lovas gyászkoocsival, 4 testőrral	2500 lei
Magos domboru teteű fenyőből készült díszes nehéz koporsó selyem himzésű szemfedővel, párnával 2 lovas díszes halottas kocsival, 4 testőrral	3500, 4100 lei
Kemény tölgyfából készült pulituros koporsó selyem him- zett szemfedő, párna, 4 lovas gyászkoocsival 5 testőrral	5500 lei
Érckoporsó selyem himzésű szemfedővel, párnával, fa- kereszttel, 4 lovas gyászkoocsival, 5 testőrral	8500 lei

Természetes, hogy az itt felsorolt áraknál vannak alacsonyab- bak és vannak magasabbak is.

Erdélyi Sándor „CONCORDIA”

„labdacs a karón” névre keresz- telt, haditeherkocsit, repülőmo- tort, acélsisakot és páncélle- mezt kezdett gyártani, különle- ges gyárat rendezett be tenger alattjárók üldözésére alkalmas hajók gyártására. Tény az is, hogy a békéért való lelkesedé- sének zenithjén nyilvánosan ki- jelentette, hogy az államnak ajándékozza azt, amit az üze- mében háborus nyereségként kell elkönyvelnie. Az összeget 1919-ben 29 millió dollárban állapították meg és Ford azt megtartotta. Dacára ennek, az udvari biográfusa által ünne- peltette magát ezen gesztusá- ért, mire a pénzügyminiszter cáfolatot adott ki.

Ford az -- antiszemita

Kevéssel Versailles után, Ford hat hétre elbocsátotta a munkásait. Oly nagymértékben termelt, hogy hat hét rem me- rithette a vállalatát. Ezalatt az idő alatt az üzemet átépítette, annak a változásnak a mintája- ra, mely az ő szociológiai és gazdasági nézeteiben végbe- ment.

Mire a gyár újból megnyitot- ta kapuit, egy új átszervezett üzem született meg, amely azo- nos nagyságu termelés mellett

millió dollár kártérítést köve- teltek rajta, Ford bocsánatot kért a zsidóktól. De a munká- sok elleni hadjárat tovább folyt. A munkásjóléti alkalma- zoitak helyébe 3600 házi rend- őr vonult be a műhelybe, be- sugók, boxer-, bikkacsok-, és revolverhősök, gépfegyver és tűzcsaplövészek akik egy Ford munkás-szakszervezet létesüle- se elleni harcban mindezideig győztesek maradtak. Egy Ho- henzollern herceg Hitler össze- kötő embereként lépett be az üzembe és háromszázezer dol- lárt adott le a Ford-művek nyereségéből vezérének, ab- ban a döntő pillanatban, ami- kor a náci Goebbels bevallá- sa szerint „csődben voltak. mint egy sajtkereskedés.”

A lelkebe ennek az először nagy, azután szánalmas, végül iszonyatos Henrynek nem ha- tol be Upton. Hogy hogyan fordult vissza az ő Pálja, hogy Saullá legyen — egy gyakoribb folyamat, mint a fordítottja — azt az fogja megmondani, aki majd egy költő szemével fog ebbe a kusza életbe beletekin- teni, amely eddig sokaknak át- látszónak és monumentális- nak tűnt fel

AZ ÚJ HÁBORU CSODÁJA:

A tenger mélyéből repülőgépek fognak a magasba emelkedni!

Jean-Michel, a francia képviselőház haditengerészeti bizottságának elnöke az elkövetkező világháború tengeralatti monstrumairól

Páris, szeptember. Jean-Michel Renaitour, a párisi képviselőház haditengerészeti bizottságának elnöke terjedelmes tanulmányt írt a Paris-Midi-be a tengeralattjárók háborús szerepéről. Kifejti, hogy az elkövetkezendő világháborúban három egészen különböző tengeralattjáró típus fog működni:

1. A köröző, amely az ellenséges állam partvidékén cirkál összevissza, vadra leselkedvén. Főcélja: a kereskedelmi hajózás megbénítása és az ellenség kiéheztetése. A kikötők környékén igyekszik bombákat lerakni.

2. A zároló, amelynek szerepe — sokadmagával — egy tengerszorost, mint például a Manche, a Szicíliai csatorna, a Kanári-szoros, elzárni. Ez a tengeralattjáró típus teszi majd lehetetlenné a felszíni hajóknak a nem militarizált partvidékek mentén való közlekedést is.

3. a torpedózó, amelynek a feladatát, sajnos, még a gyermekek is ismeri.

E különböző használati módoknak megfelelőleg a tengeralattjárók tonnartartalma is különböző. A köröző-típus például, amelynek hosszan kell uton maradnia, és ezért nagyon sok tüzelőanyagot kénytelen magával vinni, nagy: átlagban 1500 tonna. Az egyes nagyhatalmaknál a körözőkből a következő típusok épültek:

Franciaország: Redoutable-típus, 1500 tonna.

Anglia: Thames-típus, 1800 tonna.

Olaszország: Baliila-típus, — 1370 tonna.

Egyesült Államok: Salamon-típus, 1450 tonna.

Japán: 165.-típus, 1640 tonna

A zároló-típus tonna-átalaga, csak 500. Államok szerint így mutatkozik ez a típus:

Franciaország: Ordine-típus, 660 tonna.

Anglia: Salamon-típus 560 tonna.

Egyesült Államok: Holland-típus, 650 tonna.

Olaszország: Adua-típus, 620 tonna.

Japán: R. 33. típus 700 tonna

Németország a versaillesi szerződés értelmében csak 250 tonna tengeralattjárókat építhetett. Ehez a törpetípushoz, amely kiváló partvédelmi célokra, a szabad fegyverkezés idején is tartotta magát a legtöbb tengeralattjárója ily kis-típusú. Nemkévésbé Olaszországának is.

A tengeralattjáró flották hierarchiája, államok sze-

rint a következő: Oroszország 150 egység, Olaszország 106 egység, Egyesült Államok 97 egység, Franciaország 80 egység, Anglia 68 egység, Japán 62 egység, Németország 51 egység.

A torpedózók átlagban 12 torpedót fognak egy-egy utjukra magukkal vinni. A modern torpedók maguk is kis tengeralattjáró hajók, amely a kilövés után sürített levegő segítségével,

45 csomós sebességgel fog egyes vonalban célja felé haladni.

A bombalerakó körözők munkája félelmetes lesz. Anglia már a múlt világháború végén valósággal elbarrikádozta tengermélyi bombáival az Északi-Tengert, Skócia és Norvégia között. Ma a bombalerakási módszer még fejlettebb, de viszont feltalálták az ellenszert is: a tengersüprést. Ennek a szisztémája, legalább is a nyíl-

vánosság részére, Anglia hadi titka.

A cikk legérdekesebb része az, ahol Renaitour képviselő rámutat arra, hogy a tengeralattjárók ellen leginkább repülőgépekkel lehet védekezni. E védelmi munka során született meg a legmodernebb fegyvernem: a tengeralatti repülőgép. Ez nem más, mint egy kis hidroavion, amely egy speciális tengeralattjáró gyomrában foglal helyet. A tengeralattjáró a támadás pillanatában felszínre emelkedik, gyomrából széttárolt és a hidroavion nekiindul a levegőnek. Ekkor a hajó újra alámerül, majd bizonyos idő múlva, megállapított helyen ismét felbukkan, szétnyitja gyomrát, elnyeli a repülőgépet és víz alá bukik.

A pusztulás és pusztítás írányában végtelennek tetszik már a technikai kultúra.

Chirila Augustin, nagyváradi polgármester bensőséges bucsuja a megyei tisztviselői kartól

Nagyvárad, szept. 17. Péntek délután 6 órakor a megyei prefektúra és az államrendőrség tisztviselőikára bucsút vett Chirila Augustin volt alispántól, akit tudvalevőleg Nagyvárad polgármesterévé neveztek ki.

Florescu ezredes-prefektus lelkes szavakkal méltatta Chirila Augustin érdemeit. Kifejtette, hogy a megye tisztviselő karának pótolhatatlan veszteség lesz Chirila Augustin távo-zása, viszont elégtétellel tölti el az a tudat, hogy magas, felelősségteljes pozícióba került, ahová — eltérőleg a múlttól — kizárólag érdemei segítettek. Chirila Augustinon keresztül ismerte és szerette meg a bihariakat és az új polgármester mindig lelkes, kötelességtudó munkatársa volt.

Avram Nicolae megyei főjegyző a tisztviselői kar és Chirila Augustin szűkebb környezetében megható szavakkal vett bucsút a magas pozícióba kinevezett kollegától, akinek működéséhez sikert és szerencsét kívánt.

Popescu a jegyzők egyesületének elnöke a jegyzői kar nevében vett bucsút Chirila Augustintól, aki mindig igazságos és objektív főnöke volt a jegyzőknek.

Az üdvözlésekre Chirila Augustin meghatóan válaszolt:

— Husz év eseményei vonulnak el kaleidoszkopszerűen szemem előtt attól kezdve, amikor mint fiatal tisztviselő elsőnek tűntem ki a román lobogót. Céлом mindig egy volt: szolgálni az országot és népet, becsülettel odaadással és a jó iránti szándékkal.

Chirila polgármester ezután öfelségét méltatta, aki az új alkotmánnyal bebizonyította, hogy minden idők legnagyobb

uralkodója és aki megszüntette a kaosz felé vezető testvérhárcot. Elismerő szavakkal méltatta a 3 háború viharában meg edződött Florescu ezredes-prefektust, aki új képet adott a biharmegyei falvaknak. A tisztviselőknek szigorú, de igazságos atyja. A tisztviselőket arra kéri, hogy fegyelmezettségüket kötelességtudásukat, kollegiálisukat őrizzék meg. A prefektust is arra kéri, hogy őrizze meg a tisztviselőkkel szemben táplált jóvéleményét, mit leg-

utóbb egy felettése előtt hangoztatott.

— Megyémnek virágzást és haladást, önöknek egészséget és szerencsét kívánok — fejezte be szavait Chirila polgármester. Éljen a román Bihar és lakosai!

A jelenlevők lelkes óvációban részesítették a polgármestert.

Ma délelőtt 10 órakor kezdődött meg a városházán Chirila Augustin polgármesteri beiktatása.

Adófelelbezési tárgyalások a nagyváradi penzügyigazgatóságban

A „Friss Ujság” esti kiadásában beszámoltunk az adófelelbezési bizottság első napi tárgyalásának eredményeiről. Tegnap délután újabb 41 ügyet tárgyaltak le. Huszonhat kincstári és üzenőt adózó felelbezése került a bizottság elé.

A kincstár felelbezései közül helyt adtak: Balogh Róza, Weisz Márton, Blau Máté kivételével ellen beadott felelbezéseknek, Schulhof Anna, Berkes David, Freund Hermann, Friedmann József, Bartsch Ernő, Andriská és Rosenbaum, Weisz Jenő, Berger Adolf, Wasserstrom Sámuel, özvegy Weisz Józsefné eseteiben elutasították a kincstár felelbezését.

Az adózók felelbezései közül helyt adtak: Pajor Anna, Hanga Albert, Kerekes Lajos, Altenberg József, Grünwald Sándor, Avram Dumitru és Winkler Mária felelbezéseinek, elutasították Silaghi Róza, Árvay Mihály és Roszkopf János felelbezéseit. Altenberg József visszavonta felelbezését, Nagy

Sándor ügyét bevizsgálják. A „Derby S. A.”, Auerbach József és David, Munk és Schönbberger, Kohn Salamon, Schwartz Lajos, Stark Adolf, Vadász kocsigyár, Ghittea Iosif, Leichtmann Mór, ifj. Popper József, Wasserstrom Sándor, Róth M. József, Stern Miklós és Albert ügyeinek tárgyalását elhalasztották.

Egész öltönyre, kabáttra
szövet, vászon,
diftin, flanel
maradékban
potom áron

most érkezett
Steiner maradékos
Calea Victoriei 3. az udvarban

311 millió a hadseregnek

Bukarest, szept. 17. A hivatalos lap közli, hogy nemzetvédelmi célokra 311 millió lei rendkívüli hitelt nyitottak.

IPAROS UJSÁG

Magyar katolikus tanonciskolát létesít a temesvári püspökség

A kérvényt a munkaügyi felügyelőség továbbította a munkaügyi minisztériumhoz

Temesvárról jelentik: Mini ismeretes, a temesvári római katolikus püspökség elhatározta, hogy Temesváron magyar tanoncvet iskolát létesít. Ez az iskola a kisebbségi ifjúság ipari átrétegződése érdekében házaspótló intézményt jelentene Temesváron és így a magyar szülők széleskörű támogatására számíthat. A püspökség a tanonciskola létesítésére vonatkozó terveket megfelelő kérvénnyel együtt benyújtotta a temesvári munkaügyi fel-

ügyelőséghez véleményezés céljából. A munkaügyi felügyelőség, mint értesülünk, már felülvizsgálta az iratokat és azokat beterjesztette a munkaügyi minisztériumhoz, mely rövidesen dönteni fog a kérdésben. — A tervek szerint egyébként a tanonciskola mindkét nembeli tagozata a piarista gimnázium épületében, a katolikus polgári fiúiskola termeiben helyezkedne el, minthogy ezek a helyiségek a tanoncoktatás idején a délutáni órákban szabadok.

ba. A tanév vége erre rácsfol, az idézések mind a tanonciskola láogatásának hiányát jelzik. A mester igyekezett beigazolni, hogy minden esetben rendes időben küldte tanulóját az iskolába, sőt az ellenőrző is igazolta a pecsétekkel, hogy jelen volt a tanuló az oktatáson. Minden igazolás hiábavalónak bizonyult, amennyiben a pecsétek a tanoncok ravaszága folytán hamisak voltak s így a mestert önhibáján kívül súlyos pénzbüntetésre ítélték. — Ezen tapasztalatok alapján helyes volna, ha minden mester szigorú ellenőrzést gyakorolna tanoncával szemben az iskolalátogatást illetően, de ugyanakkor az iskolának is föl kellene hívni a tanonciartó mester figyelmét arra, ha a tanulója az iskolából egy félnapot is távolmaradna. Egy ilyen ellenőrzés sok kellemetlenségtől óvna meg a tanonciartó mestert és egyben meggátolná a tanoncokat az előforduló kihágásoktól és a rossz kihatású csavargásoktól.

Tanonciskolai problémák

Ismét megkezdődött a tanonciskolai évad, de egy mester sem tudja, hogy milyen büntetéssel végződik a tanonc iskolai év az ő számára. Ezt bőven tapasztaltuk az elmúlt év végén, mikor is egymás után kapták a tanonciartó mesterek az idézéseket a munkabírószághoz. Ellenőrzés hiányában könnyen megteheti minden tanonc, hogy iskola he-

lyet csavargással töltsen el a félnapot, melyet az iskolában kellett volna eltölteni. A mesternek ezer más gondja és baja mellett nem terjedhet ki a figyelmére a tanonc iskolai ellenőrzőjének felülvizsgálására. — Ha történetesen egyszer egy-egy meg is nézi, lepecsételve találja azt s így nyugodt, hogy a tanonca rendesen jár iskolá-

A Kisiparos Liga hírei

A cipésziparosok szindikátusa folyó hó 18-án, vasárnap délelőtti 10 órakor rendkívüli közgyűlést tart (str. Avram Jancu 13). — A Kisiparos Liga folyó hó 19-én, hétfőn este 8 órakor ügyvezető bizottsági ülést tart. — A Kisiparos Liga sajtó bizottsága szerdán este 8 órakor tartja ülését, ezen időre kéri minden szakmai szindikátus híreinek beküldését. — A Kisiparos Liga könyvtár órái minden este 6—8 óráig, vasárnap és ünnepnapokon délelőtti 10—11-ig.

A nagyváradi „Építőiparosok Szövetségének” hírei

Az asztalos iparosok szindikátusa folyó hó 19-én, hétfőn este 7 órakor az Építőiparosok Szövetségének Sas-palotában lévő helyiségében taggyűlést tart, melyre a napirendi pontok fontosságára való tekintettel minden tag pontos megjelenését kérjük. Elnökség.

A villanszerelő iparosok szindikátusa folyó hó 20-án, kedden este 7 órakor a Sas-palotában lévő helyiségünkben fontos tárgysorozattal taggyűlést tart, melyre kérjük a tagok okvetlen és pontos megjelenését. Elnökség.

Szövetségünk választmányi

ülése folyó hó 21-én, szerdán este lesz megtartva, melynek tárgysorozata föltétlenül megkívánja, hogy minél nagyobb számban okvetlen megjelenjenek. Elnökség.

nek. Elnökség.

Az építészek szokásos hetenkénti gyűlése folyó hó 22-én, csütörtökön este 7 órakor lesz megtartva. Elnökség.

Péntek délután nyilvános ülést tartott a Népszövetség

Genf, szept. 17. A Népszövetség péntek délután nyilvános ülést tartott de Valera elnöke alatt. Az első felszólaló Koch norvég külügyi-

niszter volt, aki hangoztatta, hogy a Népszövetség szervezetét szilárdabb alapokra kell helyezni.

Szerencsés károsultak

Megkerült az ellopott szekér és az elveszett aranyóra

Szerencsés kimenetelű „bal-szerencse” érte tegnap Balogh János csokaji gazdát. A Jorga uccán fát rakott le és utána be ment a házba, hogy felvesse a fa ellenértékét. Mire a házból kijött a két lovat s szekeret — elhajtották. A lopott szekeret a tolvajok a pénzügyigazgatóság előtt, a Sztaroveszky uccában helyezték el és elindultak, hogy vevőt keressenek a lovakra. A Sztaroveszky uccán posztoló rendőr figyelmes lett a gazdátlan szekerre, bevitte a rendőrségre, ahol a falusi gazda örömmel fogadta az elve-

sztettnek hitt állatokat. Ugyanilyen szerencsével járt Dajkovits Jánosné is. A délelőtti folyamán Berdac Joachim az államrendőrség pénztárosa a rendőrség folyosóján egy arany karkötőt és egy arany órát talált. Még a délelőtti folyamán jelentkezett a tulajdonos Dajkovits Jánosné személyében. Dajkovitsné a délelőtti fennjárt a rendőrségen és akkor vesztette el a karkötőt. A rendőrségen azonnal visszaadták tulajdonosának az értékes holmit.

SZINHÁZ

Kath. Körben

Olesó helyárák!

Szombat este 9 órakor

**NYITOTT
ABLAK**

Operett 3 felvonásban.

Vasárnap d. u. 6 órakor

**MEZEI
PACSIRTA**

Operett újdonság 3 felvonásban.

Romániában először.

Jegyek elővételben kaphatók

Fekete Mária

virágüzletében, Tel. 22-86.

Tiszthiány a német hadseregben

Niessel francia tábornok számításai szerint a német hadseregnek 45 ezer tisztre van szüksége. A Reichswehrnek azonban csak négy ezer tiszte van. — Ha ide számítjuk azokat is, akik törvénytelenül teljesítettek szolgálatot, ez a szám a kétszeresére emelkedik. A Reichswehr mintegy 8—10 ezer aliszte emelt tiszti rangra. Következésképp a birodalmi hadsereg tiszteinek száma 16—18 ezer.

1935 óta a tisztiiskolából évente 4 ezer tiszti került ki. Ez újabb 12 ezer tiszti. Összesen tehát 30 ezer.

Más szóval a Reichswehr legfeljebb 3—4 év múlva rendelkezhetik azzal a tiszti káderekkel, amelyre szükség van.

A tiszti káder hiánya sok bajt okozott és okoz ma is a német hadsereg vezetőinek. Hogy ezt az ürt valamiképp betöltsék, fegyverbe szolgáltatták a 45—65 éves volt katonatiszteket és katonai hivatalnokokat. Ezeknek a többsége 20 éve távol állt mindennemű katonai tevékenységtől és így katonai értékük jelentéktelen.

Henson Baldwin, amerikai katonai író, aki néhány hónapja tanulmányutát tett Németországban, erre a megállapításra jut „The Chissons Roll” című most megjelent könyvében: „Németország rövid idő alatt fegyverbe állíthat 2 millió többé kevésbé kiképzett embert; három hónap múlva pedig újabb 800 ezret. De a hadsereg a kiképzés tekintetében nem éri el a hagyományos német színvonalat és mögötte marad a francia hadseregnek”.

Cukrárszoknak tartalék papírtálca, mignon papírok, papír szalvéták nagy választékban a legolcsóbban Pásztor Ede cég papírárubájában.

A cigány még a lelkét is eladja

500 lejért vásárolt állampolgársági bizonyítványt egy cigánytól az életfogytiglani tegyházra ítélt tegyenc

Nagyvárad, szept. 17. Érdekes ügyben fejezte be a nyomozást a nagyvárad rendőrség. A bünygyi osztály közgei Cherebetiu komiszár, a bünygyi osztály főnökének utasítására letartóztaták Nagy Lajos halaszt és Ajtai Ignác cigány lócsiszárt. A két vádlott

500 leiért eladta egy cigány-asszonynak Nagy állampolgársági és születési bizonyítványát.

A cigányasszony továbbadta a bizonyítványokat és eladta

Bogár János cseh állampolgár, életfogytiglani elítélt fe-

gyencnek, aki nemrég szökött meg a debreceni fegy-házból,

ahol életfogytiglani büntetését ülte.

Bogár megszökött a fegyházból és ájtött Romániába. Innen haza akart menni Csehszlovákiába, de iratokra volt szüksége. Halmiban találkozott a cigányasszonnyal, akinek elmordta, hogy mire van szüksége. A cigányasszony Nagyváradon az egyik Mihai Viteazul téri kocsmában találkozott Nagékkal, akinek pénzt ajánlott fel egy állampolgársági bizonyítványért. A vásár létrejött és Nagy

500 leiért eladta az eredeti állampolgársági igazolványát és a születési bizonyítványát.

A cigányasszony a bizonyítványokat átadta Bogárnak, aki átszökött Csehszlovákiába. Ott azonban elfogták és Nagyszőlösön őrizetbe vették. Az iratokat igazolás végett leküldték a nagyvárad rendőrséghez. Cherebetiu komiszár, a bünygyi osztály főnöke felgöngyölte az egész történetet és rövidesen elfogták Nagy Lajost és Ajtai Ignácot. Az állampolgársági bizonyítványt árusító társasceget a kihallgatások után átkisérték az ügyességre.

Nagyvárad piaci árusok beadványa a polgármesterhez

Az új bódék felépítése ellenében 10 éves jogot és 3 évi helypénzmentességet kérnek

A köztisztasági razzák során megállapították, hogy a nagypiac higiéniai tekintetben igen sok kívánnivalót hagy hátra. Ezért elrendelték, hogy a piaci árusok a sátraikat augusztus 15-ig új, hordozható bódékkal kötelesek felcserélni. A piaci árusok ez alatt a rövid idő alatt nem tudtak eleget tenni a rendelkezésnek és küldöttségileg keresték fel Florescu ezredes-prefektust, akitől a rendelkezés végrehajtására új hatánapot kértek. Florescu prefektus megértéssel viseltetett a piaci árusok kérése iránt és szeptember 15-ig haladékot adott az új bódék beszerzésére. A bódék azonban erre az időpontra sem lettek kész és most újabb, október 15-re szóló haladékot kaptak a piaci árusok.

A Kereskedelmi Csarnok ezzel egyidejűleg memorandumot nyújtott a piaci árusok nevében a városházára és ebben kérték, hogy a bódék felállítás ügyében a piaci árusok kérését is vegyék tekintetbe. A bódék kicserélését elrendelő rendelkezés ugyanis előírja a felépítendő bódék modelljét és

e szerint a bódékat nut és féderes deszkákból kell készíteni és a bódékat bádoggal kell befedni. Több mint 500 piaci árus kéri, hogy a bódékat olcsóbb anyagból készíthessék és azt kátránypapírral fedhessék be. A bódé így is 5-10.000 lei-be kerül. Kérik ezenkívül, hogy a he-

lyeiket

10 évre biztosítsák számukra és 3 évig helypénz mentességet élvezzenek.

Az alapos érvekkel alátámasztott memorandumot átadták a város vezetőinek, akik kedvező elintézkedést ígértek a kérvényező piaci árusoknak.

Megkezdődött Kolozsváron a felmentettek katonai felülvizsgálása

Kolozsvár, szept. 17. A VI. hadtest Str. Vasile Goldis ucca 16. sz. alatti kórházában tegnap megkezdődtek a katonai szolgálat alól orvosilag felmentett ifjak jelentkezései. A jelentkezők a rendőrség által is láttamozott zöldszíni behívó felmutatása mellett járulnak a bizottság elé. Azok az érdekelt ifjak, akik behívót nem kaptak, az orvosi bizottság előtt felmentésükre vonatkozó irataikkal behívó nélkül is jelentkezzenek saját érdekükben, a kolozsváriak szeptember 15, 16, 17 napjain, vidékiek szeptember 26, 27, és 28 napjain.

Elítélték a sikkasztó adóperceptorit

Ardelean Gheorghe kardói perceptor 13.000 lej sikkasztott a percepcia pénztárából.

Megindították ellene a hivatalos eljárást és a törvényszék egy évi fogházra, 5000 lei pénzbírságra, valamint 13.000 lei visszafizetésére ítélte Ardeleant. Ebből 11.000 leit a kincstárnak 2000 leit a magánosoknak kell visszafizessen Ardelean. A perceptor felebbezett az ítélet ellen és a tábla tegnap foglalkozott az ügygel. A tábla tegnap ítéletében elutasította Ardelean felebbezését és teljes egészében helybenhagyta a törvényszék ítéletét.

Hamis nyomon

— Regény — 56

Selkirk habozott: — Amikor ebben a lakásban beszéltem magával — mondta — szokatlan formájú tű volt a kezében, azzal babrált, mialatt engem hallgatott. Később fölmentem Marchhoz, aki odarendelt és vártam az előszobában, amíg March a belsőben volt. Tisztán hallottam, ahogy mozog odabent. Aztán megszűnt a mozgás, én vártam és végül éppen azért mentem be a belső szobába, hogy megnézzem, mi történt vele... Félig kiürített börd hevert a földön. Marchnak talán mással kellett találkoznia és kisurran... megszökött előlem: nem is beszélt velem. Azután... a tűt nála találták meg. Hát nem érthető, hogy ezek után beszélni akartam önnel?

— Ha bevárta volna, hogy mit írnak a lapok a vizsgálatról — mondta Mrs. Hallett csöndesen — még erősebb lett volna a gyanuja ellenem. Megkérdezték tőlem, hogy mikor adtam a tűt Marchnak és azt feleltem, hogy a mult héten. Ostoba hazugság volt, mert mindenki, aki látta, hogy a tű előző nap még nálam volt, tudhatta, hogy hamisan vallok. De kénytelen voltam hazudni.

— Miért? — fakadt ki Selkirk nyersen. — Mi rejtegetni valója lehetett?

Margaret rem merte megmondani Selkirknek a teljes valót. Aki maga is veszélyben van, nem védheti meg őt és az urát, még ha ártatlanoknak hiszi is őket. Nem kívánhatrá tőle, hogy őrizze meg Mrs. Hallett titkát, amikor annak föltárásával önmagát mentheti meg. De bizalmat kell benne kelteni, meg kell őt győznie, hogy éppugy őhajtja Selkirk biztosságát, mint a saját magát.

— Tudom, hogy mire gondolsz — vágott elébe Selkirk. — En célzást tettem maga és az ura előtt, hogy szeretném megölni Marchot: és maga csodálkozik, hogy miért vettem az életemet akkor szinte semmibe és miért ragaszkodom hozzá most? ... Hát csak azért, mert most ismét az fenyeget, hogy letartóztatnak olyan gyilkosságért, amit más követett el és ismét úgy történik, hogy ellem építik fel a látszatot... Miért hazudott a tőről? ...

— Mert ha ön ellen megdől, akkor énám fog esni a vád, Mr. Selkirk. A dolgot ravaszul csinálták meg. Nem magyarázhatom meg teljesen: hiszen magam sem látok tisztán! De idehallgasson! — Hallett előre hajolt és görcsösen összefogta a kezét. — Én tudom, hogy maga nem ölte meg Marchot — mondta — mert... főképp a gyöngytű miatt tudom. Maga nem tudhatja, hogy nem volt vele semmi titkos kapcsolatom...
Folytatjuk,

Ujságárusok, rikkancsok

fix fizetéssel
azonnal felvétetnek

Jelentkezni a kiadóban

Európa új dilemmája

Hitler a nürnbergi kongresszuson a fanatizált tömeg előtt az önrendelkezés elve mellett nyilatkozott meg és súlyosan megferyegte Csehszlovákiát. Miért kerülte el a Führer, hogy rámutasson az önrendelkezés gyakorlati megoldására? A nagy közönség nagyon kíváncsi volna rá.

25 esztendeje a népek a nacionalizmus lázában él. Akik egy nemzethez tartoznak évszázadok óta éles harcot folytatnak a politikai és kulturális szabadságért. A világháború a nemzeti eszme győzelmével végződött.

Es mégis, ma is vannak veszedelmes tüzfészkek. Még forronganak azok a kis szigetek, amelyek a körülmények hatására más etnikai eredetű néptömegek mellett kénytelenek elhelyezkedni.

Az önrendelkezésnek három megoldási módzata lehet: egy séges nemzeti állam, szövetségi államok svájci mintára és államok kisebbségi szigetekkel. Hova fejlődhetnek a dolgok Csehszlovákiában, ahol az utóbbi helyzet állott elő? Csehszlovákiának 10 millió tökéletes nemzeti egységben élő lakossága van (7 millió cseh és 3 millió szlovák).

A három és fél millió német szétszórta él, a szudéta területek kivételével, ahol a német ség kompakt tömegekben él. Megengedhető-e a népszavazás egy szűkebb területen? Ki ne tudná, hogy a népszavazás egyes helyeken 90—95 százalékos többségre vezethet?

Ez azonban a csehszlovák állami tekintély megcsorbitását jelenti.

A teljes annektálás és a federációs megoldáson kívül van egy harmadik megoldás is: a kantonok, a kerületi kuriák megoldása, amelyek kielégítik a kisebbségi követelményeket az állami felségjog tekintélyének csorbitása nélkül.

Európa csak a felek politikájának egyetemes segítségével oldhatja meg ezt a dilemmát. Olyan megoldást kell találni, amely elkerüli azoknak az államoknak a megrázkódását, amelyeknek a körülmények alakulása folytán kisebbségeik vannak.

Nincs semmi inkompatibilitás az államélet és a kisebbségeknek minden téren való nyugodt fejlődése között — a szudéta-németek módján.

A szudéta-német kérdésben az izgatás eljutott a paroxizmusig. Tartani lehet tőle, hogy a németek elvesztik a hidegvérüket és a tárgyilagosságukat. Ha Németországot áthatja a nürnbergi sovinizmus, akkor az önrendelkezési jog tettekbe va-

ló átvitele, komoly tanulmány alapján lehetetlenséggé válik.

A többi államok meg kell győzzék Németországot és egyideig vissza kell tartsák minden beavatkozástól. Amíg Csehszlovákia a külföldi követek segítségével — mint Runciman lord

minden erőfeszítést megtesz, hogy az önrendelkezés jogát minél szélesebb alapokra helyezze.

Itt az idő, hogy ezt az utolsó európai dilemmát — a kisebbségi kérdést is kedvezően elintézzék. Semmiféle tekintélycsorbitás. És mégis az etnikai követelmények maximális teljesítése. Akkor Európa minden gondtól meg fog szabadulni.

APRÓHIRDETÉSEK

Előfizetési díj havonta 40 lei — Megjelenik mindennap

POSTA

Iskolás gyermekek részére Gál Zoltán-féle Román—magyar és Magyar—román kézisótár egy kötetben 25 leiért kapható a Pásztor Ede papír- és írószerüzletben, Piaja Mihai Viteazul 4.

ALLÁS

Gyakorlott lapkihordót fixfizetéssel és mellékkeresettel az esti órákra felvesz a „Friss Ujság”. Jelentkezni a kiadóhivatalban: Piaja Mihai Viteazul 4.

Két csiszoló felvétetik állandó munkára. Sas-passage, Fenyák. 3899

Fiatál cipészsegédet kézimunkásnak felveszek. Cogălniceanu No. 11. 3898

Biharpüspöki-bevezetett helyekre 2000—2500 lei biztos keresettel újságáros felvétetik. Jelentkezni a lap kiadóhivatalában. 3773

Kifutófiu, vagy leány azonnal felvétetik. Hercz, Nic. Jiga 1. 3889

Fiatál újságárosokat fix és jutalékkal felveszünk. Cim a kiadóban. 3883

Cementcsővezőt azonnalra felveszek. Géczy csőtelep, Str. Minelor 68. 3891

Fiatál mosogatónő azonnalra felvétetik. Eldorado buffet, Ciorogariu 1. 3893

Kifutófiu azonnalra felvétetik. Fuchs, Alexandri 7. 3892

Lányok filcállatok töméséhez értők, állandó munkát kaphatnak. Densuşianu 18. London. 3894

Napszámos vincellért azonnalra felveszek. Bognar, Oradea Delavrancea 16. 3896

Jómunkás cipészsegéd férfi exportmunkára felvétetik. T. Vladimirescu 16. 3895

Jómegjelenésű csakis intelligens hölgyeket és urakat szép keresetért juttatunk ügynöki teendők elvégzésével. Cim a kiadóban. 3446

Egy kézi hajtású tengerridáról „Kühne” gyártmány eladó Str. Franceză 12. 2415

VÉTEL-ELADÁS

Jóállapotban levő boroshordók eladók. Katz, Avram Iancu 2. 3844

Eladó egy jóállapotban levő fehér gyermek sport-kocsi Avram Iancu 2. 3843

Leica filmgép hozzávaló nagytóval, 1.35-ös lencsével, — 2500 leiért eladó. Str. Mihail Sorbul 25. 3862

SPORT

B. osztályos egyesületek a térítés feltámasztása mellett

Bucuresti, szept. 17. A Szövetség az idén megszüntette az úgynevezett „barem”-et, ami alatt a mérkőzések után járó legkevesebb térítési összeget kellett érteni. Ez az általános fedezte az utazó egyesület felmerülő költségeit, amelyeket városok szerint szabtak meg. A „barem” megszüntetése bizonyos kísérletet szolgált, amelynek tagadhatatlan előnyei mellett a B. osztályban például veszedelmes hátrányai is jelentkeznek. Megtörtént például, hogy a Dacia Unirea képtelen

volt elutazni bucurestii mérkőzése után, mert vendéglátó ellenfele, a Luceafărul egyetlen banit nem adott át, ugyanis nem volt bevétel. A chisinaui Sporting pedig lemondta mérkőzését, mert nem állott az elutazási költség rendelkezésére. A B. osztályos egyesületek most a Szövetség elé kívánják terjeszteni panaszukat, kérve, hogy a „legkevesebb összeg térítése” ismét támadjon fel, mert ekkor legalább a brailai Dacia Unirea esete nem ismétlődhet meg.

Temesvár kéri a Románia B.-Magyarország B. mérkőzést

Október 15-re a Románia—Magyarország mérkőzés előtti napra a B. csapatok mérkőzését is lekötötték a szövetségek. Temesvár kérte a Szövetségtől,

hogy a B. csapatok mérkőzését engedjék át nekik, a szövetségek azonban ragaszkodnak mindkét mérkőzés Bucurestiben való megtartásához.

Kik érdeklik a Szövetséget a válogatott mérkőzések előtt

Bucuresti, szept. 17. A Szövetségnek sok gondot ad a németek és a magyarok elleni összeállítás. A Szövetség kiküldöttjei vasárnap seregszemlét tartanak a játékosok felett. A Szövetséget különösképpen a következő játékosok formája érdekli:

Kapusok: David, Radulescu, Pavlovici, Szadovszki.

Hátvédek: Bürger, Albu, Fedecar, Sfera.

Fedezetek: Vintila, Kotor-mány, Nistor, Pop III., Dobra, Gain, Demetrovici, Barbulescu. Csatárok: Bindea, Orza, Bogdan, Moldoveanu, Ploesteanu, Reiter, Barátky, Cociuban, Bodola, Dobay, Gica Popescu, Capusan, Iordache.

Egy teljesen jóállapotban levő szürke férfi felöltő olcsór eladó. Caragiale-u. 4. 3749

Kicsi ház 15 ezer leiért kedvező fizetéssel eladó. Ugyanott egy nagy ház is. Györki-telep, Polonia 10/a. 3890

Befőzéshez hólyagpapír és celophan papír kapható a Pásztor Ede regnél, Piaja Mihai Viteazul 4.

LAKAS

Kiadó magánház Colonia Iosia 65. ucca 39. sz. Érdeklődni: Moldova 50. 3897

KÜLÖNFÉLE

Multat, jelent, jövőt mondok 20 leiért és bármilyen bajában segíteni tudok. Str. Moldova 58-a. Oradea. 3141

Iskolás gyermekek részére Gál Zoltán-féle Román—magyar és Magyar—román kézisótár egy kötetben 25 leiért kapható a Pásztor Ede papír- és írószerüzletben, Piaja Mihai Viteazul 4.

NYOMATOTT PÁSZTOR EDE
ORADEA
PIAJA MIHAI VITEAZUL 4.